

Obsah

Předmluva	13
Část první	
Základní okruhy obecné psychopatologie	15
1 Úvod	17
2 Vymezení normy	19
2.1 Statistické pojetí normy	19
2.2 Sociokulturní pojetí normy	20
2.3 Další faktory ovlivňující pojetí normy	22
3 Mechanismus vývoje psychických odchylek a poruch	25
3.1 Dědičnost	25
3.1.1 Vývoj centrálního nervového systému jako základu psychických funkcí	28
3.1.2 Dědičnost psychických odchylek a poruch	32
3.2 Vlivy prostředí	37
3.3 Charakteristika různých zátěžových situací a jejich vlivu	40
3.3.1 Frustrace	40
3.3.2 Konflikt	40
3.3.3 Stres	40
3.3.4 Trauma	42
3.3.5 Krize	43
3.3.6 Deprivace	43
3.4 Protektivní faktory a mechanismy zvládnání zátěžových situací	44
3.4.1 Coping	45
3.4.2 Obranné reakce	46
4 Stručný přehled poruch psychických funkcí	49
4.1 Poruchy vědomí a pozornosti	49
4.2 Poruchy vnímání	51
4.3 Poruchy myšlení	52
4.4 Poruchy paměti	53
4.5 Poruchy řeči	54
4.6 Poruchy emocí	55
4.7 Poruchy jednání, motivace a vůle	56

Část druhá

Psychologická problematika nemocných a zdravotně postižených	59
5 Somatická nemoc jako psychologický problém	61
5.1 Úvod	61
5.2 Subjektivní obraz nemoci	62
5.2.1 <i>Somatické symptomy a jejich subjektivní význam</i>	62
5.2.2 <i>Psychické reakce na somatickou chorobu</i>	64
5.2.3 <i>Prožívání nemoci v čase</i>	72
5.3 Sociální význam nemoci	75
5.3.1 <i>Postoje společnosti k nemocným a jejich sociální postavení</i>	75
5.3.2 <i>Rodina nemocného</i>	78
5.4 Psychické problémy spojené s onemocněním dítěte	79
5.4.1 <i>Subjektivní obraz nemoci v dětském věku</i>	80
5.4.2 <i>Reakce rodičů na onemocnění dítěte</i>	85
5.4.3 <i>Sociální postavení nemocných dětí</i>	87
5.5 Onkologická onemocnění	87
5.6 Kardiovaskulární onemocnění	90
5.7 Diabetes mellitus	92
5.8 Psychosomatika	93
5.8.1 <i>Příčiny vzniku psychosomatických potíží</i>	94
5.8.2 <i>Charakteristika psychosomatických potíží</i>	96
5.8.3 <i>Psychosomatické potíže v dětském věku</i>	101
5.8.4 <i>Léčba a přístup k nemocným</i>	102
5.9 Somatoformní poruchy	103
5.9.1 <i>Výskyt a příčiny vzniku</i>	104
5.9.2 <i>Klinické projevy somatoformní poruchy</i>	105
5.9.3 <i>Vznik poruchy a její průběh</i>	106
5.9.4 <i>Somatoformní poruchy v dětství</i>	107
5.9.5 <i>Sociální význam somatoformních poruch</i>	108
5.9.6 <i>Léčba somatoformních poruch</i>	109
5.9.7 <i>Münchhausenův syndrom</i>	109
6 Poruchy a onemocnění nervového systému	111
6.1 Obecná charakteristika postižení CNS	111
6.2 Klinické projevy postižení CNS	113
6.3 Postižení a onemocnění CNS	116
6.3.1 <i>Infekce CNS</i>	116
6.3.2 <i>Nádory mozku</i>	117
6.3.3 <i>Úrazy hlavy</i>	120
6.3.4 <i>Epilepsie</i>	126
6.3.5 <i>Roztroušená skleróza (RS)</i>	136
6.3.6 <i>Parkinsonova choroba</i>	140
6.3.7 <i>Cévní mozková příhoda (CMP)</i>	144
6.3.8 <i>Dětská mozková obrna (DMO)</i>	146
6.4 Možnosti léčby a další péče o neurologicky nemocné	153
7 Psychologická problematika zdravotně postižených	155
7.1 Výskyt a příčiny vzniku zdravotního postižení	156
7.2 Psychické změny vyplývající z vrozeného postižení	157
7.2.1 <i>Rodina s postiženým dítětem</i>	157
7.2.2 <i>Vývoj dítěte s vrozeným postižením</i>	165

7.3	Psychická adaptace na získané postižení	171
7.4	Dospělost postiženého člověka	176
7.5	Sociální význam zdravotního postižení	182
8	Zrakové postižení jako znevýhodnění v oblasti orientace	185
8.1	Psychologická charakteristika zrakově postižených	189
8.2	Vývoj dítěte se zrakovým postižením	191
8.3	Sociální význam zrakového postižení	195
8.4	Léčba a péče o zrakově postižené	196
9	Komunikační handicap – postižení sluchu	199
9.1	Psychologická charakteristika sluchově postižených	202
9.2	Vývoj dítěte se sluchovým postižením	210
9.3	Sociální význam sluchového postižení	214
9.4	Léčba a péče o sluchově postižené	215
10	Komunikační handicap – postižení jazyka a řeči	217
10.1	Specifické vývojové poruchy jazyka a řeči	219
10.1.1	<i>Vývojová porucha artikulace</i>	219
10.1.2	<i>Vývojová dysfázie</i>	220
10.1.3	<i>Poruchy plynulosti řeči</i>	224
10.1.4	<i>Elektivní mutismus</i>	226
10.2	Získané poruchy jazyka a řeči	227
10.2.1	<i>Dysartrie</i>	227
10.2.2	<i>Afázie</i>	227
10.2.3	<i>Landau-Kleffnerův syndrom</i>	229
10.3	Psychologická charakteristika lidí s postižením jazyka a řeči	230
10.4	Vývoj dítěte s poruchou jazyka a řeči	230
10.5	Sociální význam postižení jazyka a řeči	233
10.6	Léčba a péče o osoby s postižením jazyka a řeči	234
11	Tělesné postižení jako funkční i estetický handicap	235
11.1	Pohybové postižení	235
11.2	Psychologická charakteristika pohybově postižených	237
11.3	Psychologický význam tělesné deformace	237
11.4	Vývoj pohybově postiženého dítěte	239
11.5	Sociální význam tělesného postižení	241
11.6	Léčba a péče o tělesně postižené	244
Část třetí		
Duševní a behaviorální poruchy		247
12	Demence	249
12.1	Výskyt a příčiny vzniku	250
12.2	Klinické projevy demence	250
12.3	Typy demencí	255
12.3.1	<i>Atroficko-degenerativní demence</i>	256
12.3.2	<i>Sekundární demence</i>	260
12.4	Proces rozvoje demence	265
12.5	Průběh demence v dětském věku	267
12.6	Sociální význam demence	269
12.7	Možnosti terapie demence	270
13	Mentální postižení	273
13.1	Výskyt a příčiny vzniku	274

13.2	Psychologická charakteristika mentálního postižení	276
13.2.1	<i>Osobnost člověka s mentálním postižením</i>	282
13.3	Kvantitativní hodnocení mentálního postižení	284
13.4	Kvalitativní hodnocení mentálního postižení	286
13.4.1	<i>Charakteristika mentálního postižení různé etiologie</i>	287
13.5	Vývoj rozumových schopností u lidí s mentálním postižením	291
13.6	Sociální význam mentální retardace a socializace lidí s mentálním postižením	293
13.7	Léčba a péče o mentálně postižené	300
14	Pervazivní vývojové poruchy	303
14.1	Dětský autismus	303
14.1.1	<i>Výskyt a příčiny vzniku</i>	304
14.1.2	<i>Klinický obraz autismu</i>	304
14.1.3	<i>Sociální význam autismu</i>	313
14.1.4	<i>Léčba a péče o jedince s poruchou autistického spektra</i>	314
14.2	Další pervazivní vývojové poruchy	316
15	Schizofrenie	319
15.1	Výskyt a příčiny vzniku	320
15.2	Klinické projevy schizofrenie	322
15.2.1	<i>Projevy akutní psychózy</i>	323
15.3	Vznik onemocnění a jeho průběh	329
15.3.1	<i>Premorbidní stav a prodromální fáze</i>	329
15.3.2	<i>Počátek onemocnění</i>	330
15.3.3	<i>Průběh onemocnění</i>	331
15.3.4	<i>Reziduální porucha</i>	332
15.4	Typy schizofrenie	334
15.4.1	<i>Paranoidní schizofrenie</i>	334
15.4.2	<i>Hebefrenní schizofrenie</i>	336
15.4.3	<i>Katatonní schizofrenie</i>	338
15.4.4	<i>Simplexní schizofrenie</i>	339
15.5	Schizofrenie v dětském věku	340
15.6	Sociální význam schizofrenie	343
15.7	Léčba a resocializace	347
15.8	Schizoafektivní porucha	350
16	Afektivní poruchy	351
16.1	Výskyt a příčiny vzniku	352
16.2	Klinické projevy afektivních poruch	355
16.2.1	<i>Přehled afektivních poruch</i>	355
16.2.2	<i>Depresivní syndrom</i>	357
16.2.3	<i>Manický syndrom</i>	364
16.2.4	<i>Dlouhodobé poruchy nálady</i>	366
16.3	Vznik onemocnění a jeho průběh	367
16.4	Afektivní poruchy v dětském věku	369
16.5	Sociální význam afektivních poruch	371
16.6	Léčba a resocializace	373
17	Úzkostné poruchy	375
17.1	Výskyt a příčiny vzniku	377
17.2	Klinické projevy úzkostných poruch	378
17.2.1	<i>Generalizovaná úzkostná porucha</i>	379
17.2.2	<i>Fobická úzkostná porucha</i>	381

17.2.3	<i>Panická úzkostná porucha</i>	383
17.3	Obsedantně-kompulzivní porucha	386
17.3.1	<i>Klinické projevy obsedantně-kompulzivní poruchy</i>	387
17.4	Úzkostné a obsedantně-kompulzivní poruchy v dětském věku	389
17.5	Vznik a průběh úzkostné a obsedantně-kompulzivní poruchy	395
17.6	Sociální význam úzkostné a obsedantně-kompulzivní poruchy	396
17.7	Léčba úzkostné a obsedantně-kompulzivní poruchy	397
18	Posttraumatické poruchy	399
18.1	Výskyt a příčiny vzniku	400
18.2	Klinické projevy posttraumatických poruch	402
18.2.1	<i>Akutní reakce</i>	402
18.2.2	<i>Posttraumatická stresová porucha</i>	403
18.3	Posttraumatická porucha u dětí	408
18.4	Vznik a průběh posttraumatické stresové poruchy	411
18.5	Sociální význam posttraumatických poruch	412
18.6	Léčba a resocializace	413
19	Disociativní (konverzní) poruchy	415
19.1	Výskyt a příčiny vzniku	416
19.2	Klinické projevy disociativní poruchy	417
19.3	Vznik poruchy a její průběh	420
19.4	Mnohočetná porucha osobnosti	421
19.5	Disociativní (konverzní) porucha u dětí	421
19.6	Sociální význam disociativních poruch	422
19.7	Léčba a resocializace	422
20	Psychické poruchy spojené se somatickými problémy	423
20.1	Poruchy příjmu potravy	423
20.1.1	<i>Výskyt a příčiny vzniku</i>	426
20.1.2	<i>Klinické projevy mentální anorexie a bulimie</i>	429
20.1.3	<i>Průběh onemocnění a jeho prognóza</i>	433
20.1.4	<i>Sociální význam poruch příjmu potravy</i>	435
20.1.5	<i>Léčba poruch příjmu potravy</i>	436
20.2	Poruchy regulace vyměšování	437
20.2.1	<i>Výskyt a příčiny vzniku</i>	438
20.2.2	<i>Psychické projevy dětí s poruchou regulace vyměšování</i>	439
20.2.3	<i>Sociální význam poruch regulace vyměšování</i>	440
20.2.4	<i>Léčba poruch regulace vyměšování</i>	441
21	Suicidální syndrom	443
21.1	Výskyt a příčiny sebevraždného jednání	446
21.2	Psychologická charakteristika sebevraždného jednání	451
21.2.1	<i>Osobnost člověka se sklonem k sebevraždnému jednání</i>	452
21.3	Vývoj tendence k sebevraždnému jednání	455
21.3.1	<i>Sebevražda z hlediska jednotlivých vývojových fází</i>	456
21.4	Sociální význam sebevraždného jednání	459
21.5	Možnosti pomoci a prevence	461
22	Sebeпоškození	463
22.1	Výskyt a příčiny sebeпоškození	463
22.2	Psychologická charakteristika sebeпоškození	464
22.3	Možnosti léčby a prevence	465

23 Poruchy osobnosti	467
23.1 Výskyt a příčiny vzniku	469
23.2 Klinické projevy poruch osobnosti	471
23.3 Typy poruch osobnosti	473
23.3.1 <i>Podivíni a excentrici</i>	473
23.3.2 <i>Afektovaní a dramaturgizující</i>	476
23.3.3 <i>Úzkostní a ustrašení</i>	485
23.4 Vývoj poruch osobnosti a jejich prognóza	488
23.5 Získané změny osobnosti	489
23.5.1 <i>Změny osobnosti jako důsledek neurologického onemocnění</i>	489
23.5.2 <i>Změny osobnosti jako důsledek psychiatrického onemocnění</i>	490
23.5.3 <i>Změny osobnosti jako důsledek nevládnutého traumatu</i>	491
23.6 Sociální význam poruch osobnosti	491
23.7 Léčba a resocializace	492
Část čtvrtá	
Psychologická problematika odlišného životního stylu a sociální patologie	493
24 Problémy spojené se zneužíváním psychoaktivních látek	495
24.1 Výskyt a příčiny vzniku závislosti	497
24.2 Vývoj vzniku závislosti na alkoholu	501
24.2.1 <i>Psychické změny, které jsou důsledkem užívání alkoholu</i>	504
24.2.2 <i>Psychické poruchy podmíněné dlouhodobým zneužíváním alkoholu</i>	505
24.3 Vývoj vzniku závislosti na nealkoholových drogách	509
24.3.1 <i>Psychické změny, které jsou důsledkem užívání nealkoholových drog</i>	512
24.3.2 <i>Typické projevy abúzu různých psychoaktivních látek</i>	514
24.3.3 <i>Psychické poruchy podmíněné dlouhodobým zneužíváním drog</i>	517
24.4 Sociální důsledky závislosti na psychoaktivních látkách	519
24.4.1 <i>Sociální důsledky závislosti na alkoholu</i>	519
24.4.2 <i>Sociální důsledky závislosti na nealkoholových drogách</i>	521
24.5 Léčba závislosti na psychoaktivních látkách	523
25 Návykové a impulzivní poruchy	527
25.1 Výskyt a příčiny vzniku	528
25.2 Klinické projevy návykových a impulzivních poruch	529
25.2.1 <i>Patologické hráčství – gambling</i>	529
25.2.2 <i>Patologická závislost na práci – workoholismus</i>	531
25.2.3 <i>Jiné varianty návykového a impulzivního chování</i>	533
25.3 Sociální důsledky návykových a impulzivních poruch	534
25.4 Léčba návykových a impulzivních poruch	535
26 Problémy spojené s nevhodným působením rodiny	537
26.1 Syndrom CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte	539
26.1.1 <i>Výskyt a příčiny vzniku</i>	541
26.2 Psychická deprivace	544
26.2.1 <i>Důsledky psychické deprivace v dětství</i>	545
26.2.2 <i>Citová subdeprivace</i>	552
26.2.3 <i>Pozdní důsledky psychické deprivace</i>	552
26.3 Sociokulturní deprivace	554
26.4 Týrané dítě	556
26.4.1 <i>Psychické důsledky týrání</i>	558
26.4.2 <i>Pozdní důsledky zkušenosti s týráním v dětství</i>	562

26.5	Sexuálně zneužívané dítě	563
26.5.1	<i>Pachatel sexuálního zneužívání a jeho vliv na dítě</i>	564
26.5.2	<i>Chování matky a její vliv na řešení situace</i>	566
26.5.3	<i>Psychické důsledky sexuálního zneužívání v dětství</i>	568
26.5.4	<i>Syndrom přizpůsobení sexuálnímu zneužívání</i>	571
26.5.5	<i>Pozdní důsledky zkušenosti se sexuálním zneužíváním v dětství</i>	573
26.5.6	<i>Postoj společnosti k zanedbávání, týrání a zneužívání dětí</i>	574
26.6	Léčba zanedbávaných, týraných a zneužívaných dětí	575
27	Domácí násilí	577
27.1	Výskyt a příčiny vzniku	579
27.2	Charakteristika pachatele domácího násilí	582
27.3	Syndrom týrané ženy	583
27.4	Proces rozvoje domácího násilí	587
27.5	Vliv domácího násilí na děti	589
27.6	Postoj společnosti k týrání žen	592
27.7	Senior jako oběť domácího násilí	593
27.8	Možnosti pomoci obětem domácího násilí	596
28	Problémy související s působením společnosti	599
28.1	Sociokulturní handicap	600
28.1.1	<i>Postoje společnosti k sociokulturně, etnicky či rasově odlišným lidem</i>	601
28.1.2	<i>Hlavní problémy sociokulturní odlišnosti</i>	602
28.2	Psychologická problematika adaptace migrantů	608
28.2.1	<i>Výskyt a příčiny migrace</i>	608
28.2.2	<i>Psychické změny, které jsou reakcí na migraci</i>	610
28.2.3	<i>Fáze migrace a jejich zvládnání</i>	612
28.2.4	<i>Psychické potíže a poruchy vyvolané zátěží migrace</i>	617
28.2.5	<i>Adaptace dětí na migraci</i>	618
28.2.6	<i>Postoj společnosti k migrantům</i>	623
28.2.7	<i>Možnosti pomoci migrantům</i>	624
28.3	Sociálněpsychologická problematika romského etnika	624
28.3.1	<i>Charakteristika romské minority v ČR a její vývoj</i>	625
28.3.2	<i>Antropologická a etnická specifika Romů</i>	629
28.3.3	<i>Odlíšnosti v prožívání, uvažování a chování Romů</i>	632
28.3.4	<i>Výchova a vztah ke vzdělání</i>	635
28.3.5	<i>Postoj Romů k majoritní společnosti</i>	639
28.3.6	<i>Možnosti pomoci a podpory romského etnika</i>	640
29	Závislost na ideologii	641
29.1	Výskyt a příčiny vzniku	644
29.2	Závislost na spirituální ideologii	645
29.3	Psychosociální charakteristika radikálních náboženských skupin	646
29.4	Motivy ke vstupu do náboženské skupiny	650
29.5	Změny psychiky, které jsou důsledkem vlivu radikální náboženské skupiny	653
29.6	Vznik závislosti na radikální náboženské skupině	657
29.7	Odchod z náboženské skupiny	662
29.8	Postoj společnosti k radikálním náboženským skupinám	665
29.9	Vliv náboženských skupin na děti	666
29.10	Pomoc lidem závislým na radikální náboženské skupině	668
30	Nezaměstnanost	669
30.1	Výskyt a příčiny nezaměstnanosti	670

30.2	Reakce na nezaměstnanost a proces jejího zvládní	671
30.3	Psychické změny, které jsou reakcí na ztrátu zaměstnání	672
30.3.1	<i>Životní styl dlouhodobě nezaměstnaných lidí</i>	676
30.3.2	<i>Vliv nezaměstnanosti na zdravotní stav</i>	678
30.4	Sociální význam nezaměstnanosti	679
30.5	Možnosti pomoci nezaměstnaným	682
31	Bezdomovectví	683
31.1	Výskyt a příčiny bezdomovectví	684
31.2	Život na ulici	686
31.3	Psychické změny, které souvisejí s bezdomovectvím	690
31.4	Odchod z ulice	695
31.5	Postoj společnosti k bezdomovcům	696
31.6	Možnosti pomoci bezdomovcům	697
32	Agresivní syndrom	699
32.1	Výskyt a příčiny agrese	700
32.1.1	<i>Psychologické teorie agrese</i>	704
32.2	Psychologická charakteristika agresivního chování	705
32.3	Variety agresivního chování	710
32.4	Sociální význam agresivního chování	713
32.5	Prevence a terapie nadměrné agresivity	713
33	Poruchy chování v dětském věku a dospívání	715
33.1	Výskyt a příčiny vzniku	716
33.2	Diagnostické rozlišení poruch chování	718
33.2.1	<i>Poruchy chování v době dospívání</i>	722
33.3	Psychické vlastnosti, které souvisejí s poruchovým chováním	727
33.4	Sociální význam poruch chování	731
33.5	Prevence a náprava poruch chování	731
34	Kriminální chování, jeho příčiny a důsledky	733
34.1	Výskyt a příčiny kriminálního jednání	735
34.1.1	<i>Vývoj kriminální kariéry</i>	737
34.2	Psychologická charakteristika pachatelů trestných činů	739
34.3	Psychický dopad penitenciárního procesu	744
34.3.1	<i>Obvinění z trestného činu</i>	744
34.3.2	<i>Vyšetřovací vazba a její vliv na psychiku</i>	744
34.3.3	<i>Psychologické aspekty výkonu trestu odnětí svobody</i>	746
34.3.4	<i>Adaptační problémy po propuštění z výkonu trestu</i>	751
34.4	Sociální význam kriminálního chování a postoj k jeho trestání	753
34.5	Pomoc a terapeutická práce s trestanými	754
35	Oběť trestného činu	757
35.1	Výskyt a riziko poškození trestným činem	758
35.2	Působení traumatu na oběť a její viktimizace	759
35.2.1	<i>Psychické změny, které jsou následkem trestného činu</i>	762
35.3	Reakce oběti na prožitá trauma a jeho zpracování	765
35.4	Sociální postavení oběti	767
35.5	Léčba a pomoc obětem trestné činnosti	769
	Literatura	771
	Věcný rejstřík	799
	Jmenný rejstřík	805